

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та маркетингу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПЛАХОТНИЙ Олександр Сергійович

УДК 339. 137.2

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У ФГ «ПАНТУС-ВВ»
ЖИТОМИРСЬКОГО РАЙОНУ

Спеціальність 073 – Менеджмент
Подається на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Місевич Микола Анатолійович
Кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2024

АНОТАЦІЯ

Плахотний О.С. Управління конкурентоспроможністю сільськогосподарської продукції у ФГ «Пантус-ВВ» Житомирського району – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2024.

Розглянуто теоретичні аспекти формування конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Проаналізовано сучасний стан управління конкурентоспроможністю продукції ФГ «Пантус-ВВ» і виявлено проблеми в управлінні конкурентоспроможністю досліджуваного підприємства. Запропоновано удосконалення управління конкурентоспроможністю продукції ФГ «Пантус-ВВ».

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність продукції, ресурсний потенціал, якість, ціна, собівартість, конкурентна стратегія.

ANNOTATION

Plahotnyi O.S. Management of the competitiveness of agricultural products in the farm "Pantus-VV" of the Zhytomyr district - Manuscript.

Qualifying work for the degree of «Bachelor» in the specialty 073 «Management». - Polissia National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2024.

The theoretical aspects of the formation of the competitiveness of agricultural products are considered. The current state of management of the competitiveness of Pantus-VV farm products was analyzed and problems in the management of the competitiveness of the enterprise under study were identified. It is proposed to improve the management of the competitiveness of Pantus-VV farm products.

Key words: competition, product competitiveness, resource potential, quality, price, cost price, competitive strategy.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	7
1.1 Характеристика основних чинників що впливають на рівень конкурентоспроможності та конкурентних переваг	7
1.2 Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції підприємства	11
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В ФГ «ПАНТУС-ВВ»	15
2.1 Організаційно-економічна та фінансова характеристика підприємства	15
2.2 Статистико-економічний аналіз рівня конкурентоспроможності продукції підприємства в досліджуваному регіоні.....	19
РОЗДІЛ 3 ЗРОСТАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ФГ «ПАНТУС-ВВ»	24
3.1 Проектне обґрунтування підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємства	24
3.2 Моделювання матеріально-технічних чинників забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємства.....	28
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток ринків визначається підвищенням вимог щодо якості продукції, що випускається. Це пов'язано з тим, що в сучасному світі виживання будь-якого підприємства, забезпечення стійкого становища на ринку товарів і послуг визначаються рівнем конкурентоспроможності продукції. Конкурентоспроможність, у свою чергу, детермінована рівнем ціни і рівнем якості продукції. Вступ України до СОТ створює значні можливості для українських товаровиробників, які дадуть Україні змогу кращого доступу до Світових ринків, розширять споживчий асортимент і полегшать доступ до іноземних технологій. Водночас рівень конкуренції на внутрішньому ринку суттєво зросте, а оскільки до України прийдуть нові міжнародні гравці, то необхідно бути до цього підготовленими. Тож пріоритетним має бути забезпечення конкурентоспроможності українського аграрного сектору як на теренах нашої держави, так і на світовій арені.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розкриття теоретичних аспектів, а також розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції ФГ «Пантус-ВВ». Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити економічну сутність та значення категорії «конкуренція», «конкурентоспроможність» та «конкурентоспроможність продукції»;
- виявити та охарактеризувати особливості конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції;
- провести аналіз організаційно-економічної та фінансової характеристики ФГ «Пантус-ВВ»;
- здійснити аналіз проблеми зростання рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції ФГ «Пантус-ВВ»;
- спрогнозувати стратегічні напрями зростання рівня

конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції ФГ «Пантус-ВВ» та оцінити вплив на нього можливих ризиків.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес управління конкурентоспроможністю сільськогосподарської продукції та передумови зростання її рівня в ФГ «Пантус-ВВ». Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів і управлінських методів, спрямованих на зростання рівня конкурентоспроможності товарної сільськогосподарської продукції в досліджуваному господарстві.

Інформаційна база дослідження. Інформаційними джерелами дослідження були законодавчі та нормативні акти України з питань конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та методики її оцінки, довідково-нормативні матеріали і наукова література за темою дослідження, звітність підприємства за 2021-2023 рр., результати власних досліджень, а також інформаційні ресурси світової комп'ютерної інформаційної мережі Internet.

Методи дослідження. Для визначення проблем, що стримують процес підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства та окреслення шляхів його перспективного розвитку застосовано метод аналізу і синтезу. Для оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку виробничих галузей ФГ «Пантус-ВВ» використано статистико-економічний метод, зокрема його прийоми – графічний, порівняння, факторний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз тощо. Монографічний метод застосовано для економічного обґрунтування необхідності підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в ФГ «Пантус-ВВ».

Практичне значення одержаних результатів. У науковому аспекті у кваліфікаційній роботі розкрито зміст питань щодо особливостей забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції ФГ «Пантус-ВВ». Отримані результати дослідження та запропоновані напрями

можуть бути впроваджені у виробничий процес досліджуваного підприємства, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції на перспективу.

Особистий внесок автора. У кваліфікаційній роботі досліджено забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції у процесі здійснення господарської діяльності і запропоновано напрями її підвищення шляхом ефективної оптимізації складових ресурсного потенціалу ФГ «Пантус-ВВ».

Апробація результатів дослідження.

1. Місевич М., Гоженко Д., Плахотний О. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства. The VII International Scientific and Practical Conference "Problematic questions of science and problems of development", October 30 - November 01, 2023, Berlin, Germany. С. 140-143. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/problematic-questions-of-science-and-problems-of-development/>.

2. Місевич М., Гоженко Д., Плахотний О. Управління конкурентоспроможністю персоналу підприємства в сучасних умовах. The IV International Scientific and Practical Conference "Innovative research and perspectives of the development of science and technology", January 29-31, 2024, Stockholm, Sweden. С. 183-186. URL: <https://eu-conf.com/events/innovative-research-and-perspectives-of-the-development-of-science-and-technology/>

Структура та обсяг випускної роботи. Кваліфікаційна робота включає вступ, три змістових розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 37 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Характеристика основних чинників що впливають на рівень конкурентоспроможності та конкурентних переваг

Конкуренція (від лат. concurrentia – змагання, суперництво) – економічне змагання виробників однакових видів продукції на ринку за залучення більшої кількості покупців та одержання максимального доходу в короткостроковому або довгостроковому періодах. Основа конкурентних відносин – свобода вибору – реалізується у формі прагнення кожного одержувати для себе особисто грошовий дохід. Конкуренція означає наявність на ринку великої кількості незалежно діючих продавців і покупців [13, с. 36-37].

В теоретичному аналізі економічної конкуренції важливого значення набуває виокремлення та розуміння ключових термінів та понять, серед яких – об’єкт, суб’єкт та предмет конкуренції (додаток А1).

Конкуренція є рушійною силою розвитку суб’єктів і об’єктів управління у рамках законодавства та суспільства в цілому. Аналізуючи визначення поняття «конкуренція», здійснене різними вченими-економістами, було з’ясовано, що конкуренція, як наукове поняття – багатоаспектне і в кожному випадку її зміст визначається залежно від цілей, у зв’язку з якими вона сформована (додаток А2).

Конкурентоспроможність – здатність досягати найкращих результатів у будь-якій справі, властивість об’єкта краще за інших представлених на ринку об’єктів задовольняти конкретні потреби. Також, конкурентоспроможність можна трактувати як відповідність вимогам ринку, адекватність потребам споживачів, здатність конкурувати на всіх

рівнях економічного буття (товар, підприємство, галузь, національна економіка тощо) [24, с. 44-45].

Конкурентоспроможність товару відображає його здатність більш повно відповідати запитам покупців порівняно з аналогічними товарами представленими на ринку. Вона визначається конкурентними перевагами: з одного боку, якістю товару, його технічним рівнем, споживчими властивостями, з іншого боку – цінами, установлюваними продавцями товарів [11, с. 21-22].

Конкурентоспроможна продукція повинна мати такі характеристики:

- продукція повинна відрізнятися від аналогів представлених на ринку за ступенем задоволення потреб споживача, за ступенем інформованості та зручності;
- вона повинна витримувати натиск конкурентів на конкретному ринку;
- повинна мати попит і бути реалізованою;
- конкурентоспроможна продукція повинна задовольняти потреби споживачів на вищому, або однаковому рівні з продукцією конкурентів;
- повинна мати такий рівень цін, який би оптимально співвідносився із собівартістю, середніми конкурентними ринковими цінами і приносив виробнику прибуток [4, с. 88-90].

Конкурентоспроможність досягається за наявності конкурентних переваг. Збарський В. називає конкурентною перевагою положення фірми на ринку, яке дозволяє їй переборювати сили конкуренції та приваблювати покупців [16, с. 7].

Конкурентні переваги підприємства за джерелами їх виникнення можна поділити на внутрішні і зовнішні. Внутрішні – це характеристики внутрішніх аспектів діяльності підприємства (рівень затрат, продуктивність праці, організація процесів, система менеджменту тощо), які перевищують аналогічні характеристики пріоритетних конкурентів [20, с. 68-69].

Можна виділити наступні різновиди внутрішніх та зовнішніх конкурентних переваг підприємства (рис. 1.1).

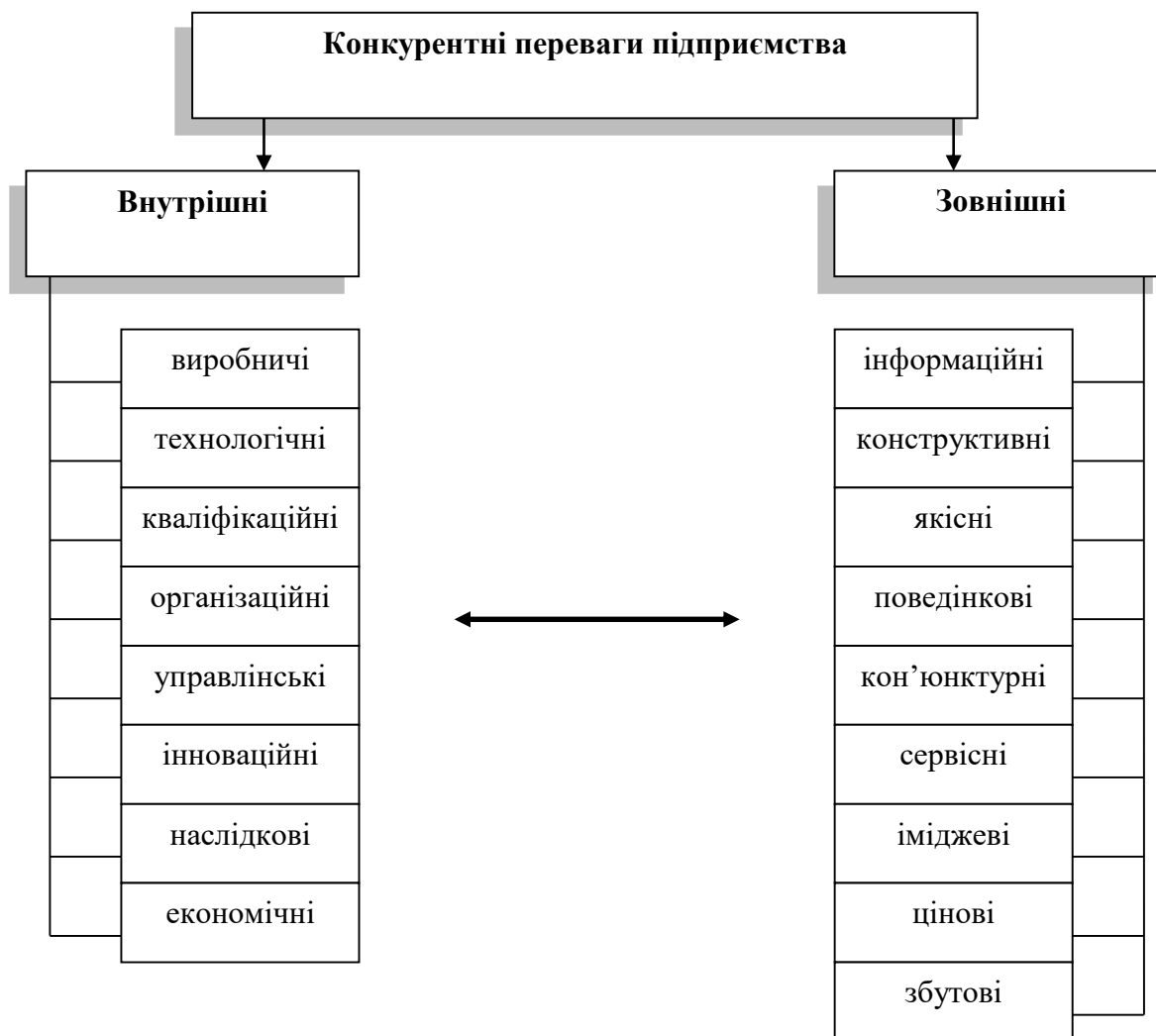

Рис. 1. 1. Характеристика зовнішніх та внутрішніх конкурентних переваг

Джерело: адаптовано автором на основі джерела [19, с. 38-40]

Конкурентоспроможність продукції (послуги) залежить від ряду чинників, що впливають на пріоритетність вибору і визначають обсяг їх реалізації на певному ринку: техніко-економічних чинників, які залежать від продуктивності і інтенсивності праці, витрат виробництва, наукоємності продукції якість, продажна ціна і витрати на експлуатацію (використання) або споживання продукції (послуги; комерційних чинників, які визначають умови реалізації товарів на конкретному ринку кон'юнктура ринку (гострота конкуренції, співвідношення між попитом і пропозицією даного

товару, національні та регіональні особливості ринку, що впливають на формування платоспроможного попиту на дану продукцію або послугу) тощо [23, с. 102-104].

Класифікацію чинників, які впливають на конкурентоспроможність наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1. 1

Класифікація чинників конкурентоспроможності

Ознака класифікації	Види чинників
Сфера дії	Макроекономічні – діють на рівні держав і галузей країни
	Мікроекономічні – діють на рівні підприємств, конкретних товарів і послуг
Походження	Основні (природні) – природні ресурси, кліматичні умови, географічне положення країни, некваліфікована і напівкваліфікована робоча сила; «дістаються» країні задарма або задіювання їх вимагає невеликих вкладень; значну роль грають в ненаукоємкому виробництві: добувній промисловості, будівництві цивільних об'єктів (шкіл, житла), галузях АПК
	Розвинені (штучні) – часто є результатом інтелектуальної діяльності - організація наукових центрів виробництва і формування високоосвічених кадрів, добре розвинена інфраструктура обміну інформацією; для створення чинників потрібні значні і часто тривалі вкладення капіталу і людських зусиль
Спеціалізація	Загальні – чинники, що діють в широкому спектрі галузей: мережа автомобільних шляхів і залізниць, персонал з вищою освітою
	Спеціалізовані – чинники, що діють в обмеженому колі галузей або навіть в одній-єдиній (персонал з вузькою спеціалізацією, інфраструктура специфічного типу; формування чинників вимагає постійного і істотного фінансування, проте їх складніше продублювати конкурентам, оскільки для їх створення необхідні довгострокові інвестиції
Соціально-економічна природа	Ресурси: трудові ресурси (кількість, кваліфікація, вартість робочої сили, тривалість робочого часу, трудова етика); фізичні ресурси (кількість, якість, доступність і вартість корисних земельних ділянок, води, корисних копалини, лісових ресурсів, риболовецьких угідь, кліматичні умови, розташування щодо інших країн); ресурс знань (сума наукової, технічної і ринкової інформації, наявної в країні); грошові ресурси (кількість і вартість капіталу, який може бути задіяний для фінансування промисловості)
	Інфраструктура. Якість інфраструктури і плата за користування нею (транспортна система, система зв'язку, поштові послуги, переказ платежів або засобів із банку в банк, система охорони здоров'я, житловий фонд, установи культури тощо т. д.)

Джерело: адаптовано автором на основі джерела [12]

Переважаюча більшість чинників конкурентоспроможності підприємства має постійний характер, оскільки період функціонування самого підприємства і період їх дії є співставними. Кількість чинників тимчасового впливу є відносно невеликою; вони, як правило, пов'язані зі змінами у споживацькому попиті (наприклад – під впливом моди) або визначаються сезонними особливостями виробництва (наприклад – видобуток первинної сировини, агропромислове виробництво).

Отже, забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення її рівня є багатофакторним явищем. Найголовнішими з чинників конкурентоспроможності продукції є якість, собівартість та ціна реалізації одиниці продукції. Вони впливають на рівень конкурентоспроможності продукції, а тому повинні мати оптимальне економічно обґрунтоване співвідношення.

1.2. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції підприємства

Забезпечення конкурентоспроможності продукції на належному рівні потребує її кількісної оцінки. Проте існує проблема відсутності єдиного підходу до методики оцінки конкурентоспроможності, що пояснюється різноманітністю продукції та її споживчих характеристик (додаток А3).

Функціональні показники завжди перебувають у центрі уваги при оцінці конкурентоспроможності, тому що вони визначають корисний ефект від експлуатації виробу. Фізіологічні й психофізіологічні показники визначають відповідність виробу силовим, швидкісним, енергетичним, нюховим і смаковим можливостям людини. Психологічні показники характеризують відповідність виробу можливостям сприйняття й переробки інформації. Вони враховують легкість освоєння споживачем функціональних можливостей товару й алгоритмів керуючих дій, швидкість вироблення навичок взаємодії з товаром та ін [6, с. 11-12].

Естетичні показники характеризують здатність виробів виражати в почуттєво сприйманих ознаках форми свою суспільну цінність (соціально-культурну значимість, ступінь доцільності, корисності, раціональності й ін.). До економічних показників, що визначають конкурентоспроможність товарів, належать повні витрати споживача (одноразові витрати) і витрати, пов'язані з експлуатацією товару (експлуатаційні або поточні). Організаційно-комерційні показники відображають переваги або недоліки в рівні конкурентоспроможності товару за характером і якістю досліджень ринку й запитів кінцевих споживачів, ступенем ефективності роботи із просування товару, стимулюванням продажів, рекламної діяльності, правильності вибору цінової стратегії, раціональності формування збутової мережі й каналів руху товарів тощо [7, с. 145-147].

Для визначення конкурентоспроможності продукції застосовують систему одиничних, групових та інтегральних показників (табл. 1.2).

Таблиця 1. 2

Методика оцінки показників конкурентоспроможності продукції підприємства

Показник конкурентоспроможності	Позначення показника	Формула розрахунку	Характеристика
Одиничний показник	(g)	$g = \frac{P}{P_{100}} * 100$	Відображає відсоткове відношення будь-якого технічного, або економічного параметру (P) до величини того ж параметру продукту конкурента, прийнятого за 100 %
Груповий показник	(G)	$G = \sum a_i g_i$	Об'єднує одиничний показник (g) за однорідною групою параметрів (технічних, економічних, естетичних) застосовуючи валові коефіцієнти (a), визначені експертним шляхом
Інтегральний показник	(I)	$I = \frac{G_i}{G}$	Характеризує відношення групового показника за технічними параметрами до групового показника за економічними параметрами

Джерело: адаптовано автором на основі джерела [1; 2].

Методика оцінки конкурентоспроможності продукції через її рейтинг – це найпростіший різновид комплексної оцінки якості на основі технічних параметрів. Рейтинг товару визначається за формулою:

$$Pt = \sum_{i=1}^n Qi \quad (1.1)$$

де Pt – рейтинг продукції;

Qi – відносний показник якості продукції;

n – кількість одиничних показників якості, взятих для оцінки.

Методика визначення комплексного показника конкурентоспроможності здійснюється кількома послідовними операціями:

1) визначення одиничних показників конкурентоспроможності q , як відношення величини i -го параметра для аналізованого товару P_i до величини i -го параметра базового зразка P_{i0} за формулами:

$$q_i = P_i \div P_{i0} \times 100 \%, \quad (1.2)$$

$$q_i = P_{i0} \div P_i \times 100 \%, \quad (1.3)$$

2) З формул (1.2) і (1.3) вибирається та, відповідно до якої зростання показника відповідає поліпшенню параметра показників. Далі розраховують групові показники (індекси) конкурентоспроможності $I_{гп}$, що характеризують відповідність товару потребі

3) Розрахунок рівня конкурентоспроможності K_p за допомогою групових показників за однією групою параметрів здійснюється за формулою:

$$K_p = I_{mn1} * I_{mn2}, \quad (1.4)$$

де I_{mn1} та I_{mn2} – показники конкурентоспроможності для першого і другого товарів-конкурентів.

4) Визначення інтегрального показника конкурентоспроможності товару K_i стосовно зразка-конкурента (бази) за формулою:

$$K_i = (I_{mn1}/I_b) + (C_l/C_b) \quad (1.5)$$

де I_{mn1}/I_b – групові показники конкурентоспроможності за споживчими

параметрами аналізованого i -того базового зразка;

C_i/C_b – групові показники конкурентоспроможності за економічними параметрами аналізованого i базового зразка [3, с. 198-201].

Викладене дає підстави сформулювати поняття конкурентоспроможності продукції за якістю як сукупність її властивостей і характеристик, що забезпечують задоволення потреб споживачів на вищому або однаковому рівні з аналогічною продукцією конкурентів за прийнятною для них (споживачів) ціни. Конкурентоспроможність продукції за якістю підвищує і конкурентоспроможність підприємства як суб'єкта ринку, під якою розуміють його здатність виробляти конкурентоспроможну продукцію і забезпечувати її збут. Якісна продукція забезпечує вищу прибутковість виробництва і фінансову стійкість підприємства, підвищує його імідж, сприяє виходу підприємства на світовий ринок, повніше задовольняє потреби суспільства в ній, завдяки чому в державі формується більш сприятливий соціально-психологічний клімат.

Завдяки поліпшенню якості і раціональному використанню інших нецінових факторів підприємство може одержати не тимчасові переваги над конкурентами, як при зниженні ціни, а довготривалі, оскільки останнім потрібно досить багато часу, щоб удосконалити товар і внести необхідні зміни в технологію його виробництва [21, с. 151-152].

Отже, для продукції сільського господарства пропонується методика, заснована на чинниках конкурентоспроможності – ціна, якість, собівартість. Кількісне визначення конкурентоспроможності продукції рослинництва дасть можливість проаналізувати її сучасний стан, виявити резерви росту конкурентоспроможності.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В ФГ «ПАНТУС-ВВ»

2.1 Організаційно-економічна та фінансова характеристика підприємства

Досліджуване підприємство – ФГ «Пантус-ВВ» – розташоване в Житомирському районі Житомирської області. Це приватно-орендне підприємство, яке було засноване згідно з рішенням місцевих органів самоврядування від 12 березня 2007 року на основі об'єднання часток власності у майні та земельних паїв даного територіального об'єднання.

В процесі розвитку сільського господарства в кожному господарстві складається певна спеціалізація (виробничий напрямок), накопичується досвід виробництва окремих видів продукції, робітники оволодівають методами виконання найбільш поширених робіт. Для того щоб з'ясувати виробничий напрямок в ФГ «Пантус-ВВ», розглянемо структуру валової продукції (рисунки додатків Б1 та Б2). Отже, дані рисунку додатку Б1 свідчать, що основну частину грошових надходжень підприємство отримує від виробництва продукції рослинництва – 3697,0 тис грн в середньому за 2021-2023 рр., а зокрема, від виробництва зернових і зернобобових – 3099,7 тис грн. При цьому динаміка виробництва зернових та зернобобових культур є стабільною у досліджуваному періоді. Дані рисунку додатку Б2 свідчать про те що підприємство займається лише вирощування свиней в живій масі – 1686,0 тис грн, що складає в середньому 31,2 % в структурі валового виробництва продукції підприємства за досліджуваний період. При цьому динаміка структури валової продукції підприємства є сталим показником у 2023 р. в порівнянні з 2021 р.

В значній мірі на формування кінцевих результатів діяльності

сільськогосподарського підприємства має виробнича собівартість реалізованої продукції (рис. 2. 1).

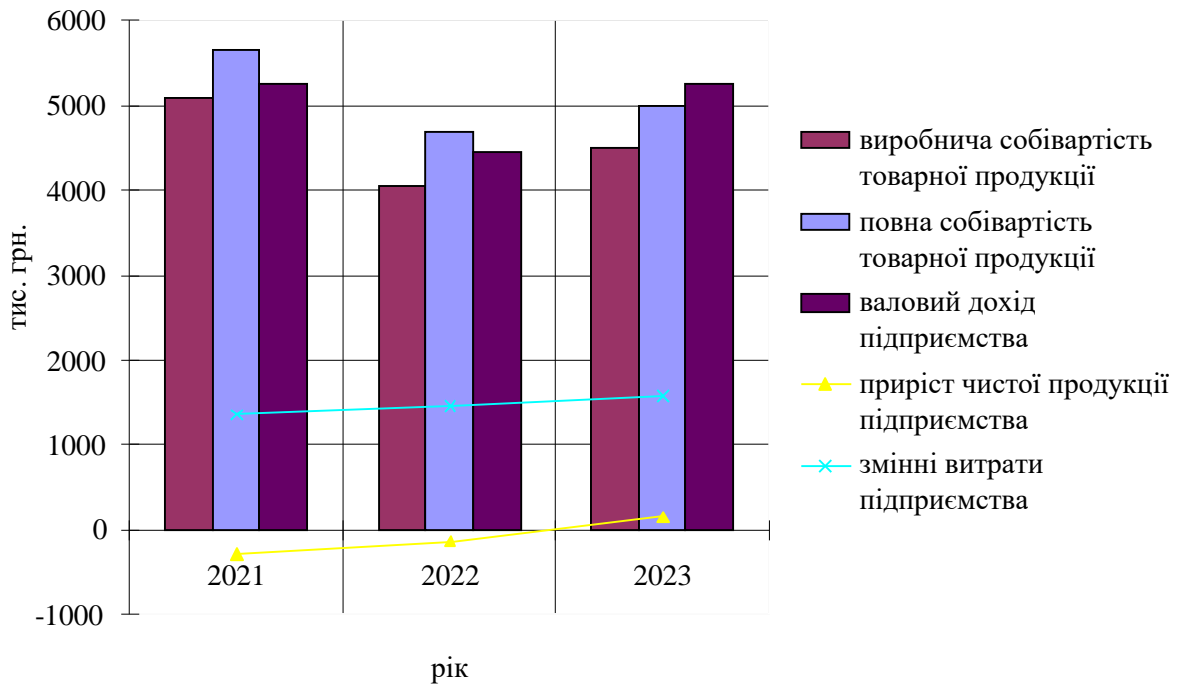

Рис. 2.1. Структура товарної продукції та динаміка змінних витрат ФГ «Пантус-ВВ» в 2021-2023 рр.

Джерело: розраховано на основі річних звітів ФГ «Пантус-ВВ» за 2021-2023 рр.

З даного рис. можна помітити чітку тенденцію до зростання вартості чистої продукції в 2023 р. в порівнянні з 2021 р. (529, 0 тис грн), але дане збільшення не є суттєвим показником, оскільки кількість сільськогосподарських угідь у звітному періоді збільшилася майже в 2 рази в порівнянні з базовим періодом. Спостерігається також розбіжність у вартості виробничої та повної собівартості, в середньому за 2021-2023 рр. цей показник складає 6,5 %, – тобто підприємству необхідно диверсифікувати канали реалізації сільськогосподарської продукції.

Використання основних виробничих фондів та динаміка коефіцієнту їх зносу в ФГ «Пантус-ВВ» за період дослідження наведені в таблиці 2.1. В цілому, як видно за даними таблиці виробничі фонди підприємства знаходяться в важкому становищі, це більш детально показали показники ступеня зносу основних

виробничих фондів та рентабельність. В 2023 р. в порівнянні з 2021 р. кількість земель сільськогосподарського призначення зросла майже в 2 рази (з 1243,45 га до 2136,0 га), але підприємство не отримало від цього збільшення будь-яких суттєвих господарських ефектів.

Таблиця 2.1

Використання основних виробничих фондів та динаміка коефіцієнту їх зносу в ФГ «Пантус-ВВ» (2021-2023 рр.)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. до 2021 р., +/-
Наявність основних фондів на початок року, тис грн	13939,0	14513,0	12878,0	-1061,0
Надійшло (вибуло), тис грн	1615,0	-1640,0	-1770,0	-
Наявність на кінець року, тис грн	14513,0	12878,0	11108,0	-3405,0
Річний приріст (+), зниження (-), тис грн	1615, 0	-1635, 0	-1770, 0	-
Нараховано зносу: на початок року, тис грн	2191,0	3969,0	4224,0	2033,0
на кінець року, тис грн	3969, 0	4224, 0	5112, 0	1143, 0
Коефіцієнт зносу, на початок року	0,15	0,27	0,33	0,2
на кінець року	0, 27	0, 33	0, 46	0, 2
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис грн	14226,0	13695,5	11993,0	-2233,0

Джерело: розраховано на основі річних звітів ФГ «Пантус-ВВ» за 2021-2023 рр.

Склад і структура оборотних активів не є сталими. Вони змінюються як за роками, так і протягом року залежно від зміни характеру виробничої діяльності підприємства, особливостей формування запасів і витрат. Дані про склад і структуру оборотних активів наведені в таблиці 2.2. Дані таблиці свідчать, що спостерігається тенденція до значного нарощування об'ємів виробничих запасів та зменшення обсягів незавершеного виробництва, на 52,7 % та 24,9 % відповідно, тобто це свідчить про збільшення рівня матеріальної бази. Найбільшу питому вагу у структурі оборотних засобів підприємства займають виробничі запаси – в середньому 52,2 % та незавершене виробництво – 17,6 %. Найменшу частку у структурі займають грошові кошти та їх еквіваленти – в середньому 2,8 % (готовій продукції вагомого значення не надається, оскільки в структурі оборотних активів даний показник є незначним).

Таблиця 2.2

Склад і структура оборотних активів ФГ «Пантус-ВВ» з врахуванням дебіторської заборгованості в 2021-2023 рр.

Група оборотних активів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. до 2021 р.	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	(+,-) тис грн	%
Виробничі запаси	2533,0	48,6	2459,0	41,3	3869,0	65,2	1336,0	152,7
Поточні біологічні активи	802, 0	15, 4	895, 0	15, 0	995, 0	16, 8	193, 0	124, 1
Незавершене виробництво	954, 0	18, 3	1352, 0	22, 7	726, 0	12, 2	- 228, 0	76, 1
Готова продукція	2, 0	0, 01	-	-	1, 01	0, 0	-1, 0	50, 0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги:	492,0	9,4	130,0	2,2	150,0	2,5	- 342,0	30,5
Грошові кошти та їх еквіваленти: в національній валюті	319,0	6,1	103,0	1,7	196,0	3,3	- 123,0	61,4
Всього по підприємству	5207, 0	100, 0	5952, 0	100, 0	5936, 0	100, 0	729, 0	114, 0

Джерело: розраховано на основі річних звітів ФГ «Пантус-ВВ» за 2021-2023 рр.

Розглянемо структуру трудових ресурсів господарства в таблиці додатку Б3. Згідно даних таблиці, у 2023 р. в порівнянні до 2021 р. чисельність працівників в господарстві зменшилася на 8 осіб, або на 16,7 %, з них чисельність працівників основної діяльності зменшилася на 8 працівників до складу 40 працівників, кількість спеціалістів залишилася без змін, а також чисельність керівників залишилася без змін.

Розглянемо економічну ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва (додатки Б3 та Б4). За даними рисунку додатку Б4 у 2023 р. порівняно з 2021 р. в розрахунку на 1 га с.-г. угідь галузі рослинництва отримано на 290,9 грн більше; на 1 середньорічного працівника рослинництва отримано на 12026, 0 грн більше. Значно знизився рівень урожайності зернових – на 2,1 ц/га; незважаючи на те, що досліджуване господарство займається селекцією галузі урожайність знижується – це свідчить про те, що селекція призупиняється у зв'язку із

недостатнім фінансуванням з боку держави та відсутності достатнього власного капіталу. Рівень рентабельності галузі рослинництва збільшилася на 20,3 %, що свідчить про підвищення рівня товарності рослинницької галузі. Дані рисунку додатку Б5 свідчать, що у 2023 р. порівняно до 2021 р. середньорічний приріст свиней зменшився на 0,9 ц. або зменшився майже в 2 рази. У 2023 р. порівняно до 2021 р. в розрахунку на 1 га с.-г. угідь отримано збитку на 82,1 грн більше, а на 1 середньорічного працівника тваринництва отримано збитку на 6707,4 грн більше. Показник рівня рентабельності галузі негативний у 2021-2023 рр. та збільшився більш ніж в 3 рази.

В таблиці додатку Б6 розглянемо показники ефективності виробництва. При цьому, проаналізовані тенденції мають стабільну динаміку схильності показників до стабільного зростання в галузі рослинництва і прямо обернену тенденцію в галузі тваринництва. Згідно даних таблиці можемо зробити висновок, що у 2023 р. було отримано збитку в розрахунку на 1 середньорічного працюючого -315,8 грн, що на 4271,1 грн менше ніж у 2021 р., а у розрахунку на 1 га с.-г. угідь отримано збитку -5,61 грн, що на 168,0 грн менше ніж у 2021 р. Тобто, не зважаючи на погіршення становища у тваринництві, загальна ефективність господарської діяльності за досліджуваний період стала ефективнішою, тому підприємство залишається прибутковим лише у 2023 р., хоча обсяг прибутку не є суттєвим.

2.2. Статистико-економічний аналіз рівня конкурентоспроможності продукції підприємства в досліджуваному регіоні

При аналізі й оцінці рівня конкурентоспроможності досліджуваного підприємства слід враховувати показники ефективності всіх сільськогосподарських підприємств Житомирської області, скоригованих за витратним аспектом соціальної та екологічної складової (ефект сталого

розвитку). В даному випадку необхідно також враховувати частку збиткових підприємств досліджуваного регіону, котрі в найближчій перспективі не будуть мати можливості ефективно використовувати інструменти ефективної конкуренції (рис. 2.2).

Рис. 2. 2. Структура розподілу рівня прибутковості сільськогосподарських підприємств Житомирської області в 2018-2023 рр.

Джерело: розраховано на основі даних Головного відділу статистичного управління Житомирської області за 2018-2023 рр.

За аналізований 2018-2023 рр. період в структурі рентабельності усієї діяльності сільськогосподарських підприємств відбулись значні зміни. Загальна показник рентабельності в 2023 р. збільшилася в 3,3 раза в порівнянні з 2018 р., але в даному досліджуваному періоді, в силу дії суб'єктивних факторів, показник частки збиткових підприємств майже не змінився. У процесі побудови факторної залежності рівня конкурентоспроможності товарної продукції використаємо обробку статистичних даних, які включають необхідний математичний апарат і сучасне програмне забезпечення для персональних комп'ютерів.

Пропонується п'ятифакторна економетрична залежність із розподілом поліміальної кількості розподілу досліджуваних величин за їх кількістю виникнення:

$$Y = \frac{f(x_i a_j)^2}{b}, \quad (2.1)$$

де Y – обсяг чистої продукції рослинництва, тис грн;

a_j – числові коефіцієнти продуктивності (параметри процесу);

x_1 – обсяг виробництва товарної продукції, ц;

x_2 – собівартість виробництва товарної продукції, тис грн;

x_3 – врожайність сільськогосподарських культур, ц/га;

x_4 – ціна реалізації товарної продукції, грн

x_5 – обсяг капітальних інвестицій в розвиток товарного виробництва, тис грн

Таким чином, отримуємо факторну економетричну залежність, яка має наступну кореляційно-регресійну складову виробництва від включених до моделі факторів (табл. 2. 3).

Таблиця 2.3

Оцінки рівня конкурентоспроможності товарної продукції сільськогосподарських товаровиробників Житомирської області загалом та ФГ «Пантус-ВВ» зокрема зі встановленням рівня товарної позиції та тісноти зв'язку факторних ознак в досліджуваному періоді 2021-2023 рр.

Назва територіального об'єднання з загального регіону дослідження	Коефіцієнт множинної кореляції, який характеризує тісноту зв'язку між результативною і факторною ознаками R_{ij}	Оцінки рівня конкурентоспроможності товарної продукції сільськогосподарських товаровиробників, $(x_i) = a_{0i} + \sum_{n=1}^{\infty} \left(a_{ni} \cos \frac{n\pi x_i}{L} + b_{ni} \sin \frac{n\pi x_i}{L_i} \right)$, з врахуванням погрешностей коливання величин за «рядом Фур'є» (в балах: $\max \cong 10$)
Бердичівський	1,468	8,4
Звягельський	0,946	5,4
Коростенський	0,789	4,5
Житомирський	0,375	2,2
ФГ «Пантус-ВВ»	1,344	1,1

Джерело: розраховано на основі даних Головного відділу статистичного управління Житомирської області за 2018-2023 рр. та на основі річних звітів ФГ «Пантус-ВВ» за 2018-2023 рр.

Обґрунтування вибору такої моделі характеризується наступними параметрами: α_{ij} – парні коефіцієнти кореляції; β_i – бета коефіцієнти, що

характеризують фактори, в розвитку яких приховано найбільші резерви збільшення результативної ознаки; δ_i – середні квадратичні відхилення; E_i – коефіцієнти еластичності результуючого показника за відповідними факторами; a_i – коефіцієнти регресії; $\mu(a)$ – середня помилка коефіцієнтів регресії; R^2 – коефіцієнт детермінації; R – загальний коефіцієнт кореляції; t – коефіцієнт – фактичні значення нормованих відхилень; F – критерій Фішера.

Коефіцієнти регресії показують, на скільки зміниться вартість чистої продукції у разі зміни кожного фактора на одиницю його вимірювання при фіксованих значеннях інших факторів, включених до рівняння. Так, збільшення обсягу виробництва на 1 ц/га. збільшує вартість чистої продукції на 0,67 %, а зменшення – навпаки: призведе до зменшення вартості чистої продукції на 0,93 %. Збільшення ціни сільськогосподарської сировини на 1 грн призведе до зростання вартості чистої продукції на 0,17 %. В результаті оцінки парних коефіцієнтів кореляції (r_{xy_i}) виявляємо тісний зв'язок з таким фактором як обсяг товарної продукції підприємства і врожайність сільськогосподарських культур – 0,935689 та слабкий з ціною реалізації – 0,228415 (даний показник було скориговано коефіцієнтною залежністю, оскільки ціна реалізації сільськогосподарської продукції залежить не від економічних змін в господарській діяльності досліджуваного підприємства, а від кон'юнктури ринку).

Загальний коефіцієнт досліджуваних факторів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції ФГ «Пантус-ВВ», який характеризує тісноту зв'язку між результативною і факторною ознаками $R = 0,963553$. Таке близьке до 1 значення коефіцієнта свідчить про високу тісноту зв'язку між чистою продукцією підприємства та досліджуваними факторами. Коефіцієнт множинної детермінації $R^2 = 0,927811$ показує, що варіація чистої продукції підприємства, яка пояснюється варіацією включених до рівняння регресії факторів, дорівнює 92,78 %. Розкладання загального обсягу варіації чистої продукції на варіацію за рахунок кожного

включеного до рівняння фактора показує, що у розрахованій нами залежності найбільші можливості збільшення вартості чистої продукції закладено у обсязі врожайності ($\beta_1=0,7551$), тому що за зміни на одне середнє квадратичне відхилення обсягу врожайності сільськогосподарських культур, вартість чистої продукції змінюється на 0,75 свого середнього квадратичного відхилення. Далі за ступенем впливу йдуть такі фактори як: товарна продукція (0,755432) та ціна її реалізації (0,683524).

Застосовуючи методику ситуаційного аналізу проведемо аналіз залежності впливу факторів зовнішнього середовища на ефективність господарської діяльності та конкурентоспроможність виробленої товарної продукції ФГ «Пантус-ВВ» в 2021–2023 рр. (додаток Б7).

Отже, розглянувши політичні фактори впливу, ми можемо побачити які існують загрози для підприємства зі сторони державної політики. Економічні фактори впливу наступні: можливе економічне зростання завдяки державній підтримці, проведення політики стосовно зниження безробіття на селі. Однією із загроз соціального фактора для ФГ «Пантус-ВВ» є зниження чисельності населення на селі та відтік кадрів, а можливістю – є підняття життєвого рівня та удосконалення охорони праці. Щодо технологічних факторів, то зниження життєвого циклу технологій та устаткувань приводить до занепаду виробничої діяльності, виходом з даної ситуації є лише допомога зі сторони держави в вигляді фінансування аграрного сектора та прискорення технічного розвитку.

РОЗДІЛ 3

ЗРОСТАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ФГ «ПАНТУС-ВВ»

3.1. Проектне обґрунтування підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємства

Оскільки рівень збитку галузі свинарства досліджуваного підприємства в 2023 р. в порівнянні з 2021 р. зріс більше як в 3 рази та враховуючи кон'юнктуру ринку даної галузі, – перспективи розвитку є досить неконкурентоспроможними. Першочерговим завданням для підприємства є розробка стратегії розвитку галузі рослинництва, оскільки вдале географічне розташування Житомирської області, сприятливі природно-кліматичні умови визначають пріоритетний розвиток зернового виробництва.

Для забезпечення ефективного розвитку галузі рослинництва в ФГ «Пантус-ВВ», нами пропонується забезпечення вирощування озимих зернових, саме пшениці сорту «Подолька». Біологічні ознаки даного сорту: середньоранній, викашується і дозріває разом із сортом «Перлина Лісостепу». Має високу зимостійкість, посухостійкість, стійкість до осипання зерна, середньостійкий до вилягання та ураження борошнистою россою, бурою листковою іржею, кореневими гнилями. Якість зерна: борошномельні та хлібопекарські властивості відмінні. Зерно «Подольки» містить 13,5-14,7 % білка, 28,7-31,5 % сирої клейковини, сила борошна 320-410 а.о. Господарські ознаки: сорт високоврожайний інтенсивного типу.

Оскільки на сучасному етапі відбувається зростання попиту на зерно, ми плануємо запровадити виробництво зернових культур в розмірі орендованої площі ріллі – 2136 га ріллі замість використовуваної вирощуваної площі в розмірі 1142 га ріллі (зернових та зернобобових

культур). Управлінському персоналу підприємства необхідно розробити стратегію залучення інвестицій для закупівлі відповідної техніки, сортового насіння та засобів захисту рослин. (табл. 3. 1).

Таблиця 3.1

**Проектне обґрунтування ефективності впровадження
ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці в ФГ
«Пантус-ВВ» на перспективний господарський період 2024 р.**

№ п/п	Показники	Одиниці виміру показників	Фактичний обсяг виробництва 2023 р.	Проектний обсяг виробництва 2024 р.	2019 р. до 2023 р., (+/-)
1.	Площа посіву	га	1142,0	2136,0	+994,0
2.	Врожайність	ц/га	10,1	53,0	+42,9
3.	Валове виробництво	ц	11534,2	113208,0	+101674,0
4.	Загальні витрати	тис грн	3078, 0	22452, 8	+19374, 8
5.	Ціна реалізації 1 ц	грн	331, 8	465, 0	+133, 2
6.	Виробнича собівартість проданого 1 ц	грн	312,9	355,3	+42,4
7.	Прибуток з 1 ц	грн	18,9	109,7	+90,8
8.	Рентабельність виробництва	%	6, 04	30, 81	+24, 77
9	Виробничий період	міс.	6	10	-4
10	Часта витрат на реалізацію і зберігання продукції	%	22,6	14,5	-8,1

Джерело: власні дослідження автора

При впровадженні ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці в досліджуваному господарстві значно зростає ефективність виробництва даної культури, а відтак і підвищення конкурентоспроможність товарної продукції. Використання насіння сорту «Подолька» та дотримання раціональної технології вирощування озимої пшениці (застосовуючи попередника), господарство в змозі збільшити урожайність даної культури до 53 ц/га, при поточних 10, 1 ц/га, тобто на 42, 9 ц/га.

В наступних дослідженнях важливого значення набуває інтеграція запропонованого техніко-технологічного нововведення в загальну господарську структуру ФГ «Пантус-ВВ». В даному випадку, при незмінній

господарській структурі виробництва, але зі зміною структури виробничих площ, сукупна господарська ефективність буде виражатися комплексом показників, котрі можна показати в динаміці (рис. 3.2).

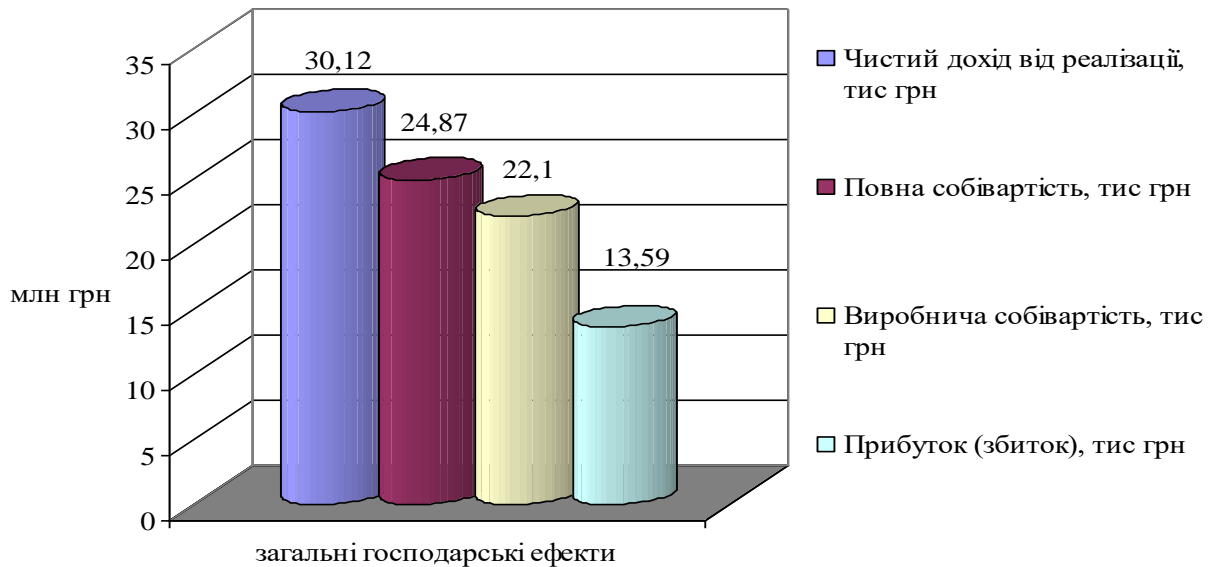

Рис. 3. 1. Сукупні ефекти господарського проекту ФГ «Пантус-ВВ» при застосування запропонованої технології вирощування озимої пшениці на перспективний господарський період 2023–2027 рр.

Джерело: власні дослідження автора

Вливання капіталу в господарську діяльність досліджуваного підприємства слід здійснити через процес залучення кредитних ресурсів, при використанні умов банківського кредитування. Дане рішення є оптимальним, оскільки дана галузь в фермерському господарстві є надзвичайно збитковою. Крім того, залучення будь-яких фінансових ресурсів для виведення даної галузі зі стану сагнації має досить песимістичний сценарій розвитку подій, – що зможе призвести до банкрутства всього фермерського господарства та не виконання поточних зобов'язань (додаток В1). З рисунку додатку В1 можна зробити висновок, що найважчим періодом використання кредитних ресурсів банку буде 2024

р., коли підприємству буде необхідно повернути 8884,5 тис грн. Загалом при потребі в кредиті в розмірі 22452,8 тис грн, після завершення процесу кредитування, підприємство за весь період використання цього процесу має сплатити 35634,8 тис грн (сплата за користування буде складати 13182,0 тис грн, що складає 58,7 % від загальної суми потреби).

Тому з метою обґрунтування доцільності даного проекту обґрунтуємо ефективність його застосування (рис. 3.2). Загалом, протягом проектного періоду, ФГ «Пантус-ВВ» зможе отримати прибуток розміром 15837,2 тис грн та стрімко нарощувати його величину в наступних господарських періодах.

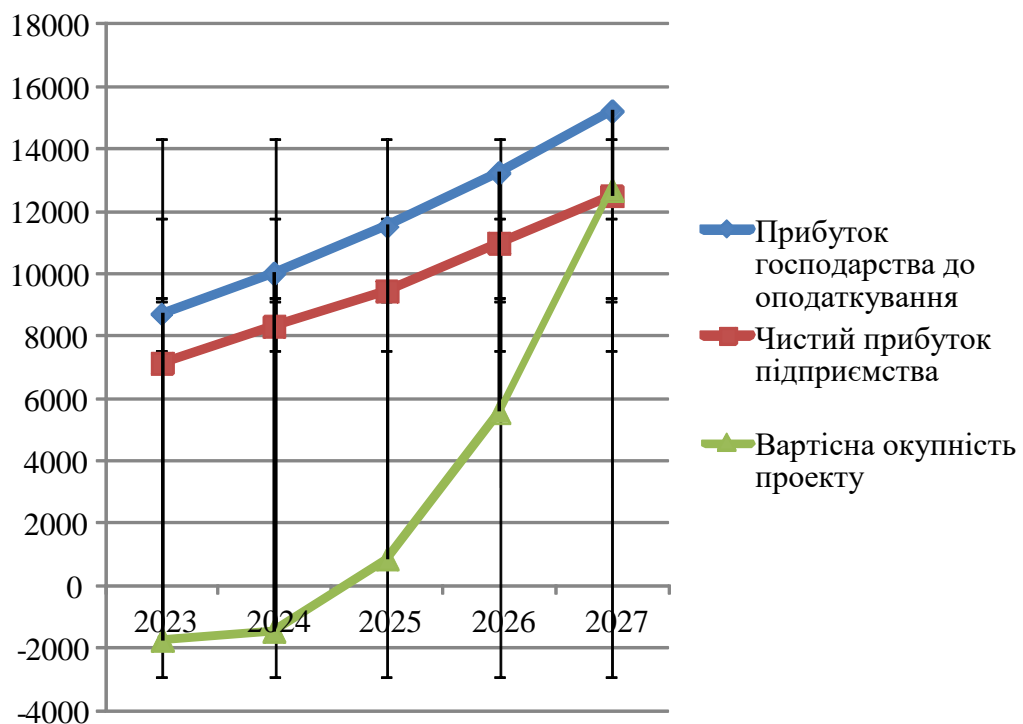

Рис. 3. 2. Окупність проекту ФГ «Пантус-ВВ» при застосування запропонованої технології вирощування озимої пшениці на перспективний господарський період 2023-2027 рр.

Джерело: власні дослідження автора

При цьому, підприємство стабілізує фінансово-майновий стан, кардинально вдосконалив існуючі технології виробництва та створить умови для формування ефективного конкурентного середовища відносно

існуючого регіонального ринку збуту сільськогосподарської продукції.

3. 2. Моделювання матеріально-технічних чинників забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємства

Функціонування сільськогосподарських підприємств інтенсивним шляхом означає не тільки забезпечення даних підприємств земельними, трудовими, матеріально-технічними ресурсами, але й ефективне використання наявного ресурсного потенціалу в виробничому процесі. Особливо важливою складовою ресурсного потенціалу є матеріально-технічні ресурси, забезпеченість та ефективність використання яких сприяє вирішенню проблем щодо виробництва та реалізації аграрної продукції.

Для забезпечення ФГ «Пантус-ВВ» матеріально-технічними ресурсами нами пропонується наступний механізм (рис.3. 3).

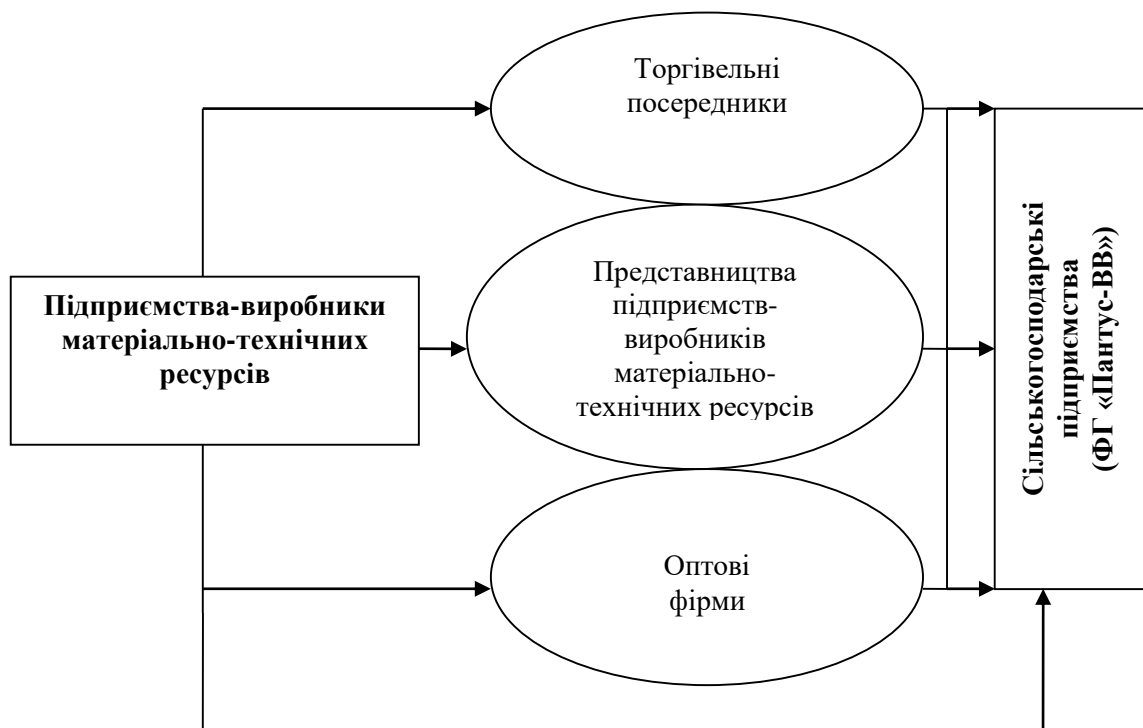

Рис. 3.3. Запропоновані канали матеріально-технічних ресурсів для сільськогосподарських підприємств і ФГ «Пантус-ВВ»

Джерело: власні дослідження

В умовах, коли більшість сільськогосподарських товаровиробників не в змозі придбати потрібні їм технічні засоби, а ринок пропонує найрізноманітніші машини, які потрібні виробникам, для вирішення цієї проблеми найдоцільніше використати світовий досвід купівлі сільськогосподарської техніки в кредит. Це сприятиме вирішенню питання забезпечення виробничих сільськогосподарських структур новою технікою не стільки за рахунок наявних заощаджень, скільки з майбутньої виручки від реалізації продукції.

Одним із шляхів підвищення потенційної (ресурсної) конкурентоспроможності ФГ «Пантус-ВВ» за рахунок ефективного використання сільськогосподарської техніки є функціонування машинно-технологічних парків (МТП) в Житомирській області. Ефективна діяльність МТП дозволяє оперативно виконувати всі технологічні операції на підприємствах, забезпечувати повніше завантаження сільськогосподарською технікою господарств протягом виробничих циклів, здійснювати ремонт та сервісне обслуговування техніки тощо.

З метою оптимізації співвідношення між складовими аграрного ресурсного потенціалу, зокрема матеріально-технічних ресурсів, і на цій основі підвищення потенційної (ресурсної) конкурентоспроможності, розроблено економіко-математичну модель для ФГ «Пантус-ВВ». Економічну постановку задачі можна сформулювати таким чином: визначити оптимальне співвідношення складових аграрного ресурсного потенціалу для ФГ «Пантус-ВВ». Вирішення даної задачі дозволить дати відповідь на питання щодо якісних і кількісних показників матеріально-технічної бази як ключового чинника підвищення потенційної (ресурсної) конкурентоспроможності та конкурентоспроможності продукції досліджуваного сільськогосподарського підприємства. Розмірність оптимізаційної матриці складає 124×1150 .

Змінні $x_1 - x_9$ і $x_{10} - x_{15}$ відображають кількість поголів'я с.-г. тварин

ФГ «Пантус-ВВ», посівні площі сільськогосподарських культур даного господарства представлені змінними – $x_{17} - x_{38}$ (з метою забезпечення тваринництва кормами власного виробництва), змінні $x_{39} - x_{53}$ – потреби галузі скотарства ФГ «Пантус-ВВ» у кормах, а змінні $x_{54} - x_{62}$ – потреби галузі свинарства у відповідній кормовій базі.

Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції у ФГ «Пантус-ВВ» в оптимізаційній моделі відображено за допомогою блоку змінних $x_{74} - x_{87}$. Результативні показники господарської діяльності ФГ «Пантус-ВВ» у моделі відображені наступними змінними:

x_{67} – прибуток;

x_{89} – вартість валової продукції у фактичних цінах реалізації;

x_{90} – вартість товарної продукції у фактичних цінах реалізації;

x_{93} – собівартість реалізованої продукції.

З метою розрахунку величини аграрного ресурсного потенціалу в процесі вирішення оптимізаційної задачі в моделі враховані:

x_{95} – грошова оцінка земельних угідь;

x_{96} – середньорічна вартість основних і оборотних фондів;

x_{97} – грошова оцінка трудових ресурсів;

x_{98} – вартісна оцінка виробничого ресурсного потенціалу (додаток В2).

Аналіз досягнутих економічних показників господарської діяльності ФГ «Пантус-ВВ» свідчить про потенційні можливості до підвищення ефективності діяльності і конкурентоспроможності. Розрахунок елементів аграрного ресурсного потенціалу ФГ «Пантус-ВВ» відбувався за умови змінності матеріально-технічних та трудових ресурсів, а земельні ресурси залишались на тому ж рівні (табл. 3.2). Отримання ФГ «Пантус-ВВ»

відповідно до результатів оптимізації основних параметрів виробничої діяльності прибутку у розмірі 3628 тис грн. призведе до підвищення рівня рентабельності до 36,4 %. Це дозволить підприємству отримати вільні фінансові ресурси, що можуть бути направлені на покращання якісного складу МТП, а, отже, і підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства.

Таблиця 3.2

**Оптимізація основних параметрів виробничої діяльності
ФГ «Пантус-ВВ» на перспективний господарський період 2023-2027
рр. за результатами проведеного моделювання**

Показник	Оптимальний прогноз (2023-2027 рр.)
Вартість товарної продукції – разом, тис грн	15548, 0
в т. ч. рослинництва	5619, 4
тваринництва	6928,6
Матеріально-грошові затрати – разом, тис грн	10290
в т. ч. рослинництва	4407
тваринництва	5883
Чистий прибуток, тис грн	3628
Рівень рентабельності, %	36, 4
Рівень товарності, %	97, 6
Рівень потенційної товарної конкурентоспроможності	0, 84

Джерело: розраховано за даними річних звітів ФГ «Пантус-ВВ»

Отже, зробимо висновок, що у ФГ «Пантус-ВВ» потребує скорочення кількість зернозбиральних комбайнів, більшість з яких є застарілими та неефективними, і заміна їх більш продуктивними комбайнами, зокрема марки Массей-Фергюсон (MF-34). Використання даного комбайну призведе до зменшення втрат врожаю та скорочення термінів збору врожаю сільськогосподарських культур (прибуток при цьому зросте на 90 тис грн. в рік), а отже і підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. В умовах ринкової економіки підприємство може успішно протистояти негативному впливу різноманітних факторів зовнішнього середовища, забезпечувати свій розвиток за наявності стійких конкурентних переваг. Конкурентні переваги виникають там і тоді, де виникає і розвивається конкуренція. Чим масштабнішою і глибшою є конкуренція на ринку, тим важливішими для комерційного успіху є конкурентні переваги підприємства, що формують його конкурентоспроможність. Забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення її рівня є багатофакторним явищем. Найголовнішими з чинників конкурентоспроможності продукції є якість, собівартість та ціна реалізації одиниці продукції. Вони впливають на рівень конкурентоспроможності продукції, а тому повинні мати оптимальне економічно обґрунтоване співвідношення.

2. Досліджуване підприємство – ФГ «Пантус-ВВ» основну частину грошових надходжень отримує від виробництва продукції рослинництва – 3697,0 тис. грн. в середньому за 2021-2023 рр., а зокрема, від виробництва зернових і зернобобових – 3099,7 тис. грн. Незважаючи на погіршення становища у тваринництві, загальна ефективність господарської діяльності ФГ «Пантус-ВВ» за досліджуваний період стала ефективнішою, тому підприємство залишалось прибутковим лише у 2023 р., хоча обсяг прибутку не є суттєвим.

3. У процесі побудови факторної залежності рівня конкурентоспроможності товарної продукції ФГ «Пантус-ВВ» було виявлено, що загальний коефіцієнт досліджуваних факторів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції ФГ «Пантус-ВВ», який характеризує тісноту зв'язку між результативною і факторною ознаками дорівнює 0,963553. Таке близьке до 1 значення коефіцієнта свідчить про високу тісноту зв'язку між чистою продукцією підприємства та

досліджуваними факторами. Коефіцієнт множинної детермінації $R^2 = 0,927811$ показує, що варіація чистої продукції підприємства, яка пояснюється варіацією включених до рівняння регресії факторів, дорівнює 92,78 %.

4. Оскільки на сучасному етапі відбувається зростання попиту на зерно, нами запропоновано в ФГ «Пантус-ВВ» запровадити виробництво зернових культур в розмірі орендованої площі ріллі – 2136 га ріллі замість використовуваної вирощуваної площі в розмірі 1142 га ріллі (зернових та зернобобових культур). Управлінському персоналу даного підприємства необхідно розробити стратегію залучення інвестицій для закупівлі відповідної техніки, сортового насіння та засобів захисту рослин. При впровадженні ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці в досліджуваному господарстві значно зростає ефективність виробництва даної культури, а відтак і підвищення конкурентоспроможності товарної продукції. Загалом, протягом проектного періоду (2023-2027) ФГ «Пантус-ВВ» зможе отримати прибуток розміром 15837,2 тис грн та стрімко нарощувати його величину в наступних господарських періодах. При цьому, підприємство стабілізує фінансово-майновий стан, кардинально вдосконалив існуючі технології виробництва та створить умови для формування ефективного конкурентного середовища відносно існуючого регіонального ринку збуту сільськогосподарської продукції.

5. З метою оптимізації співвідношення між складовими аграрного ресурсного потенціалу, зокрема матеріально-технічних ресурсів, і на цій основі підвищення потенційної (ресурсної) конкурентоспроможності і конкурентоспроможності продукції ФГ «Пантус-ВВ» було розроблено економіко-математичну модель. Вирішення даної задачі дозволило дати відповідь на питання щодо якісних і кількісних показників матеріально-технічної бази як ключового чинника підвищення конкурентоспроможності досліджуваного сільськогосподарського підприємства та продукції зокрема.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2007. 624 с.
2. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. К.: КНЕУ, 2008. 292 с.
3. Бідзюра І. Т. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних аграрних закладів освіти. К., 2017. 320 с.
4. Борисенко З.М. Основи конкурентної політики: Підручник. К.: Таксон, 2018. 704 с.
5. Вихрущ В.П. Економіка підприємств. Тернопіль, 2020. 203 с.
6. Вініченко І. І. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: стан і перспективи. Агросвіт. 2019. № 21. С. 10 –13.
7. Войчак А.В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація. Маркетинг в Україні № 2, 2019. 453 с.
8. Гальчинський А.С. Основи економічних знань: Навч. посібник. 2-е вид. перероб. і допов. К.: Вища школа, 2018. 543 с.
9. Гринь В. І. Сутність та фактори конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/87.pdf>. Дата звернення: 16. 11.2022.
10. Діхтяр О. С. Диверсифікація діяльності як один з інструментів антикризової стратегії розвитку сучасного підприємства [Електронний ресурс]. URL: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_57620.doc.htm
11. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 384 с.
12. Дугієнко Н. О. Конкурентоспроможність АПК України в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс]. Глобальні та національні

проблеми економіки / Миколаївський нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. 2022. Вип. 5. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2022/17.pdf>. Дата звернення: 16. 11.2022.

13. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації. Друге вид., виправ, і допов. [за ред. І. М. Бойчука]. К.: Каравела; Львів: Новий світ-2009, 2011. 298 с.

14. Жук О. І. Оцінка можливостей входження країн СНД у світову економіку: Монографія. К.: Вентурі, 2018. 264 с.

15. Збарська А. В. Ефективність використання ресурсів як умова конкурентоспроможного господарювання. Бухгалтерія в сільському господарстві. 2020. № 13. С. 28–33.

16. Збарський В. Конкурентоспроможність продукції аграрного сектора України. Бухгалтерія в сільському госп-ві. 2018. № 11. С. 5–10.

17. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги. Навч. посіб. К.: «Основа», 2021. 551 с.

18. Катренко Л. А. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. Суми: ВДТ «Університетська книга», 2008. 496 с.

19. Малік М. Ю. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: Монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2017. 270 с.

20. Мацибора В. І. Економіка підприємства: Навч. посібник. К.: Каравела, 2018. 312 с.

21. Міщенко А. П. Стратегічне управління: Навч. посіб. Київ: «Центр навчальної літератури», 2018. 366 с.

22. Осовська Г. В., Стратегічний менеджмент: Навч. посібник. К.: Кондор, 2019. 196 с.

23. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2020. 527 с.

24. Кобиляцький Л. С. Управління конкурентоспроможністю: Навчальний посібник. К.: Зовнішня торгівля, 2017. 304 с.

25. Ткачук В. І. Формування конкурентоспроможності продукції льонарства: монографія. К.: Фенікс, 2008. 193 с.
26. Удалов Т. Г. Конкурентне право: Навч. посібк.: Школа, 2017. 496 с.
27. Шهبаніна О. В. Агропромислова інтеграція як важливий напрям конкурентоспроможного розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 25–28.
28. Шевченко О. І. Роль гармонізації стандарту на зерносивовину для підвищення якості виробництва і конкурентоспроможності української пшениці. Хімія агрономія сервіс. 2020. № 1. С. 28–33.
29. Шкоропад Л. Якість та конкурентоспроможність вітчизняної молочної продукції. Техніка і технології АПК. 2017. № 1. С. 34 –36.
30. Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції рослинництва ТОВ «Агрофірма шевченка» Голованівського району Кіровоградської області [Електронний ресурс] URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1851>
31. Шляхи підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та продуктів харчування/ Економіка АПК. 2018. № 9. С. 24 –27.
32. Щербина С. В. Розвиток зовнішньоторговельних перспектив агропромислового комплексу України в контексті євроінтеграції [Електронний ресурс] URL:<http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12SSVUKE.pdf>. – Дата звернення: 16.11. 2022.
33. Яценко О. М. Економічна діагностика: навч. Посіб. Житомир: ЖНАЕУ, 2010. 464 с.
34. Astarta Holding N.V. Annual Report 2011 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.astartakiev.com>
35. Chaplin H. Agricultural adjustment and the diversification of farm households and corporate farms in Central Europe. Journal of Rural Studies. Volume

20. 2014 №1. P. 61–77.

36. European Union Farm Structure Survey 2015 [Electronic resource]. URL: <http://www.dardni.gov.uk/index/dard-statistics/statistical-reports/pubs-dard-statistics-european-structure-survey.htm>.

37. Farm Commercialization and Income Diversification on the Road to EU Accession. Proceedings of FAO Workshop. ed. By S. Tanic, T. Lonc. FAO, 2019. 208 p.

38. Other Gainful Activities: Pluriactivity and Farm Diversification in EU-27 [Electronic resource]. European Commission, Directorate-General for Agricultural and Rural Development. Jun, 2018. URL :www.ec.europa.eu/agriculture/analysis/gainful/text_en/pdf.

39. Rural Development in the European Union: Statistical and Economic Information: Report 2018. European Commission, 2018. 378 p.

40. Sudaric T. Diversification of rural economic activities in Eastern Croatia. 4th Aspects and Visions of Applied Economics and Informatics. Hungry: March, 2019. P. 1064 – 1069.

41. Pasotto S., De Ros G. Diversification as a strategy for rural development: a case study in an EU mountain area [Electronic resource]. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/993/673/1219/87EAAE>